

Mpr nr. A089128 - - Dato : 19220399

Forfatter:

Emnegruppe: Beklædning

Tekst: Beklædning. Korrespondance mellem direktoratet og sindssygehospitalet angående evt. tjenestedragt til de under uddannelse værende sygeplejersker. Direktoratet bestemmer, at sygeplejerskerne skal have udleveret tre kjoler og forklæder efter behov.

Mpr nr. A089129 - - Dato : 19220299

Forfatter: Jensen, C, inspektør for de kongelige lysthaver

Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Beplantning. Direktionen for sindssygehospitalet ved Århus har skrevet til justitsministeriet om at få en sagkyndig til hospitalet for sammen med gartneren at planlægge omlægninger af beplantningen i gårde og park ved hospitalet. Direktoratet meddeler i denne forbindelse, at det har anmodet inspektør for de kongelige lysthaver C. Jensen om at udføre dette hverv.

Mpr nr. A089130 - - Dato : 19220328

Forfatter: Jensen, C, haveinspektør

Emnegruppe: Forhold vedr. landbrug

Tekst: Beplantning. Haveinspektør C. Jensen har udfærdiget denne rapport om beplantning omkring sindssygehospitalet ved Århus. Der gives forslag til forbedringer samt et overslag over udgifterne til planter.

089-148

fra Direktionen, den 2. Mars 1922.

48

Direktoratet for Statens Lunds-
sygehospitaler.

Jk. G. F. 1922/22

Besvarende Direktoratets Fori-
velse af 25 f. d. tillader Direktionen
sig at meddele, at de ved Hospitalet
til 1/2 Aars supplerende Uddannelse
i Lunds sygepleje antagne Sygepleje-
skolere til dels Tjener, Forreder og
Apotekerordspindler i et Antal
af henholdsvis 4-8 og 1, dog ønskes
at de myantomne Sygeplejersker be-
mytter de afgaaede Tjenestestyrer
med de endringer, som af Hensyn
til Tilpasningen er nødvendige.

P. D. T.

Comog.

B 48/1922

089-128

DIREKTØREN
FOR
STATENS SINDSSYGEHOSPITALER

Skrivelser m. m. denne Sag ved-
rørende, bedes betegnede med
J. No. S.2.1921/22.

Kjøbenhavn, d. 25. Marts 1922.

Direktoratet bestemmer herved, at der fremtidig kan til-
deles Sygeplejersker til $\frac{1}{2}$ Aars supplerende Uddannelse ved Sinds-
sygehospitalet Tjenestedragt bestaaende af 3 Kjoler, der bru-
ges af Efterfølgeren, indtil de er kassable, samt Forklæder efter
Behov af Hospitalets Beholdning.

N. H. Mathiesen

A. J. Jørgensen

Til
Direktionen for Sindssygehospitalet ved Aarhus.

B 48/1922

089-128

DIREKTØREN
FOR
STATENS SINDSSYGEHOSPITALER

Skrivelser m. m. denne Sag ved-
rørende, bedes betegnede med
J. No **3.3. 1921/22.**

Kjøbenhavn B., d. 25 Februar 1922.
Bernstorffsgade 15.
Tlf. 3376.

Direktoratet udbeder sig herved Meddelelse om,
hvorvidt der tildeles de ved Hospitalet til $\frac{1}{2}$ Aars
supplerende Uddannelse i Sindssygepleje antagne Syge-
plejersker Tjenestedragt, i bekræftende Fald, i hvil-
ket Omfang.

P. M. Mathiesen

H. D.

Til
Direktionen for Sindssygehospitalet ved Aarhus.

D 48/1922

Til Tænkemændene

Der.

Jeg tillader mig hermed at
sind horte, at ~~Beplantningen~~ ~~land~~ ~~stærke~~

¹⁰⁴⁵ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~
er nok det der skal vi, at i den stærke giv

~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~
stærke nu i samme giv. ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

Udtrykninger

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

stærke ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~ ~~land~~ ~~stærke~~

Drøttningen sig at aarvord. Justits Ministeren om
at udpege en Specielt Sag kyndig Mand at vurdere
Gartens om hans Lovdykkelse at en Plan for Rydning
Indlednings og Gartens hvide Ordning.

089-129

DIREKTØREN
FOR
STATENS SINDSSYGEHOSPITALER

Skrivelser m. m. denne Sag ved-
rørende, bedes betegnede med

J. No. H.2.1921/22.

Kjøbenhavn B., d. 4. Marts 1922.
Bernstorffsgade 15.
Tlf. 3376.

6/3 Rm Kontoret

I Anledning af Direktionens Skrivelse af 24'ds. skal Direktora-
tet tjenstligt meddele, at Inspektøren for de kongelige Lysthaver, C.
Jensen, vil indfinde sig paa Hospitalet i den nærmeste Fremtid for at
bistaa Hospitalets Gartner med Udarbejdelsen af en Plan for Haveanlæge-
nes og Gaardbeplantningernes Regulering.

Der vil af Hospitalet være at udbetale Inspektøren Rejse-^{og}Opholds-
udgifter efter Regning til Udgift for Konto c.11. Om det hertil medgaaen-
de Beløb forventer Direktoratet at modtage Underretning.

Den med Henhold til foranstaaende udarbejdede Plan ønskes ind-
sendt hertil til Approbation tillige med Overslag over Udgifterne til
Planens Gennemførelse.

Til
Direktionen for Sindssygehospitalet ved Aarhus.

B 47/1922

Kancellispektor
 Clemen Jensen,
 Frederiksberg Havn.

den 27' Marts 1922.

Hr. Overlæge

A. Thune-Jacobsen.

Idet jeg takker for venlig Modtagelse ved mit Besøg paa Hospitalet for at besigtige Haverne, beder jeg undskylde, at en Tjenesterejse til Sønderjylland har forsinket Fremsendelsen af hofølgende Beretning.

- Af den mig af Direktoratet for Sindsygehospitalet tilsendte Genpart af Skrivelse af 4' Marts d.A. til Direktionen for Sindsygehospitalet ved Aarhus fremgaar, at Direktoratet forventer sig tilsendt en udarbejdet Plan for Haveanlæggenes og Gaardplantningernes Regulering og et Overslag over de dermed forbundne Udgifter.

- Jeg tillader mig at haabe, at nærværende Beretning vil være fyldestgørende som Grundlag for en Plan til Plantningernes Regulering - medens jeg - som ogsaa anført i Beretningen - anser Fremsættel-

J 47/1922

sen af et Overslag over Udgifterne som ulige
vanskeligere, og at give et Bidrag dertil som
værende umuligt for mig.

Dens erbedje

Oleum Jensen.

/ Haslagt følger Requirer over mit Udby
til Rejsen.

089-130

A f s k r i f t .

Frederiksberg Have, d. 28de Marts 1922.

Til

Direktionen for Sindssygehospitalet ved Aarhus.

Paa Foranledning af Direktoratet for Statens Sindssygehospitaler har jeg i Dagens 7 - 10 d. M. besigtiget den til Sindssygehospitalet ved Aarhus hørende Park og Have og skal derefter tillade mig at fremkomme med følgende Bemærkninger:

Samtlige Plantninger af Træer og Buske i Haverne som i Parken trænger til en grundig Behandling. Der synes ikke i Tide at være foretaget de nødvendige Udhugninger, og Udsigtslinierne fra Hovedbygningen ned igennem Parken er ifærd med at lukkes, ligesom Underskoven trænger til Udhugning og Fornyelse. I det tilstødende Krat er der i de senere Aar foretaget en kraftig og meget gavnlig Udluftning af Træbestanden med Undtagelse af Bøgeplantningen, der dog i lige saa høj Grad trænger til Udluftning. Iøvrigt giver Parkens Beliggenhed og dens Bestand af gamle Egetræer den en Værdi langt ud over det almindelige, og i de vestlige Haver staaende gamle Kirsebærtræer er store Sjældenheder, hvorom der i høj Grad bør værnes.

Idet jeg formentlig tør gaa ud fra, at Formaalet med samtlige Plantninger i Park og Have er dette, at skaffe de syge lyse og smukke Indtryk i en forskønnet Natur, og at alt, hvad der bidrager til at gøre Opholdet, saavel inde som ude, mørkt og trist, skal undgaas, tillader jeg mig med Henblik paa saavel den i Øjeblikket tiltrængte Behandling af Haverne som med Fremtiden for Øje, at fremkomme med følgende Forslag:

Paa begge Sider af Indkørselen til Hospitalet findes nogle Plantninger af Naaletræer og Løvtræer og i Forgrunden enkelte Blomsterbuske. Af disse Løvtræer vil det af Hensyn til Beboelsen i Portnerboligen være nødvendigt at fjerne 2 Bøgetræer, ligesom en stærk Udtynding af den øvrige Træbestand paa begge Sider af Indkørselen

bør foretages og stærkest iblandt de stedsegrønne Træer, der giver Indkørselen et efter min Opfattelse uforfødt trist Udseende. - Ved en efter Uddyndingen foretaget Nyplantning med Blomstrende Træer og Buske f.Eks. forskellige Cerasus, Pyrus malus og Syringa-Sorter vil en Forbedring paa dette Sted kunne opnaas.

I den sydvestlige aabne Gaard staar bl. a. 2 store Ahorn, hvoraf den mod øst staaende bør fjernes. Den tilbageblevne vil da kunne udvikle sig til et smukt Træ, der kan give Gaarden fornøden Karakter. Busketplantningerne mod øst og Vest i denne Gaard er i en maadelig Forfatning, Plantebestanden bestaar af yderst tarvelige Træsarter, der er ganske blottet for Skønhed. En Uddynding og Nyplantning i disse Busketter tiltrænges meget. Santselig vilde en Uddyndelse af det østlige Busket til en Linie i Flugt med Gavlen af Mellembygningen være ønskelig for dermed at dække den uskønne Bygning. I den sydøstlige aabne Gaard staar paa en cirkelrund Græsplæne en Del smukke Linde. Disse bør bevares og underkastes en gennemgribende Uddynding af Trækronerne, hvorved man, foruden at gaae Træerne, tillige vil opnaa at skaffe noget mere Lys til Korridorerne paa Kvindeafdelingen.

I den tilsvarende Gaard paa Mandssiden staar ligeledes, plantet paa samme Maade, en Del Lindetræer. Ogsaa disse trænger til en Uddynding af Kronerne, men desuden bør nogle af Træerne som paavist paa Stedet helt fjernes for at skaffe Lys og Sol til Sygestuerne. Nogle af Træerne har en Gang af samme Aarsag været skaaet stærkt tilbage, hvorved den oprindelige Ligevægt i Plantningen er brudt. Af Skønhedshensyn vil jeg anse det for heldigere, om disse Træer helt fjernes, da de dog alligevel for at skaffe Lys til Sygestuerne med Aars Mellemrum maa skæres helt tilbage til Stammen. Det samme Forhold har gjort sig gældende i den nordvestlige Gaard paa Mandssiden. Saavidt jeg erindrer, er de Lindetræer, der i denne Gaard paa samme Maade har lukket for Lyset til Sygestuerne, allerede fjernede. Om man siden i Stedet for disse Træer, der bør fjernes, vil plante noget af blomstrende Art, og som uden at vokse op og give Skygge alene i Blomstringstiden vil give Gaarden et venligt Præg, kan til enhver Tid tages op til Overvejelse.

I de lukkede Sygegaarde gør Patienterne det meget vanskeligt ved Nyplantning at opnaa Forbedringer. At plante Slyngvækster ved Murene vil være spildt ~~Ulempe~~ Ulejlighed. Den eneste Planteart, der her vil kunne være Tale om, maatte være Slyngroser, der med sine Torne selv er i Besiddelse af et nødvendigt Værn. Men om det er tilraadeligt at plante noget af denne Art, tør jeg ikke udtale mig om. Muligvis vil det kunne lykkes ved et Forsøg med enkelte meget højstammede, blomstrende Træer, hvis Stammer værnes af et Stel af Baandjern, at bringe lidt Liv ind i disse lukkede Gaarde.

Endskønt det ligger udenfor min Opgave, tør jeg maaske bemærke, at selv om der i disse Gaarde kun er ringe Mulighed for at skabe lidt Skønhed for de syge, vil dette formentlig kunne gøres ad indirekte Vej ved at danne tilgittrede Aabninger i Murene, hvorved ogsaa det fængselsagtige Indtryk vilde forsvinde.

I de vestlige aabne Haver, som hver for sig er delt i 2 Afdelinger, har jeg paa Stedet angivet de Træer, der bør fjernes. I et enkelt Tilfælde - en gammel Pil - for at skaffe mere Lys til Bygningen, og iøvrigt for at skaffe bedre Voksevilkkaar for de tilbageblivende Træer, hvoraf særlig de store Kirsebærtræer bør værnes.

Hvad Parken angaar, da har denne en saa stor Bestand af ældre Træer - hovedsagelig Egetræer - at det i Aarevis vil være ufornuødent at tænke paa Plantning af større Træer. I enkelte Tilfælde, som er paavist paa Stedet, vil en Udtynding iblandt de ældre Træer være nødvendigt. Nærmest Hovedbygningen for at give mere Lys til denne, - i Plantningerne for at give de smukkeste og mest levedygtige Træer bedre Voksevilkkaar, og i Udsigterne for at frigøre disse. Endvidere kan der være Grund til at danne en eller to nye Udsigtslinier i Parken, saaledes at der fra Kvindeafdelingens 1' Sals Dagligstue og Opholdsværelser blev Udsigt over Vandet. Med Hensyn til de gamle og eventuelle ny Udsigter igennem Parken kan man ikke skønne over Enkelthederne om Vinteren, naar Træerne staar bladløse, men maa opsætte det endelige Skøn herover til hen paa Sommeren.

Al Underplantning i Parken trænger til en gennemgribende Behandling. En paabegyndt Nedskæring af de gamle ranglede Hasselbuske bør fortsættes, og hvor Lysvilkaarene tillader det, bør disse

Hasselplantninger erstattes med andre Buskarter for at bryde den kedelige Ensartethed, der er i al denne Underplantning. i samtlige Busketter bærer plantningerne Præg af stor Nøjsomhed og Sparsommelighed i Valget af Buskarter. Største Parten af det plantede er sikkert hentede fra ældre delelige Buske i Parken, Snebærbuske er det overvejende. Det forekommer mig, at der overalt i Busketterne hvor Lys- og Voksevilkaarene maatte tillade det, burde ryddes op i de gamle Plantninger og efterplantes med blomstrende Buske, der kunde gøre Stedet skønnere og skabe mere Glæde hos de spadserende i Parken. Et enkelt Sted i Parkens Mandsafdeling er paabegyndt en Nyplantning med stedsegrønne Træer, et andet Sted - saavidt jeg erindrer i Kvindefdelingen - staar en 10-20 aarig Plantning af samme Træarter.

Hvor det ikke ligefrem er nødvendigt for at skaffe Læ ved Vintertide, anser jeg saadanne stedsegrønne Træer for uheldige i en Park af denne Art - i hvert Fald som større Plantninger - Vil man endelig have noget, der er grønt om Vinteren, kan jeg ikke noksom anbefale at plante Rhododendron, der i sin Blomstringstid danner en af de skønneste Plantninger, en Park kan ønske sig. Saafremt der med den ny Stedsegrønne Plantning har været forbundet den Hensigt at skaffe Læ imod nordøst, vil dette kunne opnaas ved at bibeholde og forstærke den derimod liggende Del af Plantningen og tilberede Jorden i det øvrige Jordstykke til en Rhododendronplantning. Den gamle Granplantning i Parken maa med Udtagelse af enkelte Træer utvivlsomt fjernes for at frigøre en af de tidligere, men nu tildels tilvoksede Udsigter igennem Parken.

Hvad Udgifterne til disse forskellige Arbejder vil andrage, kan ikke tilnærmelsesvis angives, hverken af mig eller af Gartneren paa Hospitalet eller andre, eftersom en hel Del af Arbejdet vil kunne udføres af Patienterne, som et Led i Hospitalskuren. Betalingen, der ydes for denne Arbejdskraft, er saavidt jeg har bragt i Erfaring, meget vekslende, hvorfor Opstilling af et Budget for disse Udgifter kun kan være ganske skønsmæssig. Til Indkøb af ny Træer, Buske og Planter vil antagelig medgaa et Beløb af ~~ca~~ 8-1200 Kr.

Naar Arbejdet fordeles over en Periode af 2-3 Aar, vil der dog næppe kræves synderlig Arbejdskraft ud over den forhaandenværende.

Ved Træfældning maa der formentlig regnes med fremmed Arbejdskraft, men Værdien af Træet vil sandsynligvis dække denne Udgift. Paa Grund af den fremrykkede Aarstid er der kun faa af de her paa pegede Arbejder, der i Øjeblikket lader sig udføre, og Travlheden i Køkkenhaven tillader vel heller næppe disse Ekstraarbejder. Dog vilde det sikkert være ønskeligt, om de Træer, der i de aabne Gaarde og i Parken oppe ved Hovedbygningen lukker Lyset ude fra Sygestuerne, snarest blev fjernede.

Ærbødigst

(sign) Clemen Jensen

A f s k r i f t .

Frederiksberg Have, d. 28de Marts 1922.

Til

Direktionen for Sindssygehospitalet ved Aarhus.

Paa Foranledning af Direktoratet for Statens Sindssygehospitaler har jeg i Dagene 7 - 10 d. M. besigtiget den til Sindssygehospitalet ved Aarhus hørende Park og Have og skal derefter tillade mig at fremkomme med følgende Bemærkninger:

Samtlige Plantninger af Træer og Buske i Haverne som i Parken trænger til en grundig Behandling. Der synes ikke i Tide at være foretaget de nødvendige Udhugninger, og Udsigtslinierne fra Hovedbygningen ned igennem Parken er ifærd med at lukkes, ligesom Underskoven trænger til Udhugning og Fornyelse. I det tilstødende Krat er der i de senere Aar foretaget en kraftig og meget gavnlig Udluftning af Træbestanden med Undtagelse af Bøgeplantningen, der dog i lige saa høj Grad trænger til Udluftning. Isvrigt giver Parkens Beliggenhed og dens Bestand af gamle Egetræer den en Værdi langt ud over det almindelige, og i de vestlige Haver staaende gamle Kirsebærtræer er store Sjældenheder, hvorom der i høj Grad bør værnes.

Idet jeg formentlig tør gaa ud fra, at Formaalet med samtlige Plantninger i Park og Have er dette, at skaffe de syge lyse og smukke Indtryk i en forskønnet Natur, og at alt, hvad der bidrager til at gøre Opholdet, saavel inde som ude, mørkt og trist, skal undgaas, tillader jeg mig med Henblik paa saavel den i Øjeblikket tiltrængte Behandling af Haverne som med Fremtiden for Øje, at fremkomme med følgende Forslag:

Paa begge Sider af Indkørselen til Hospitalet findes nogle Plantninger af Naaletræer og Løvtræer og i Forgrunden enkelte Blomsterbuske. Af disse Løvtræer vil det af Hensyn til Beboelsen i Portnerboligen være nødvendigt at fjerne 2 Bøgetræer, ligesom en stærk Udtynding af den øvrige Træbestand paa begge Sider af Indkørselen

bør foretages og stærkest iblandt de stedsegrønne Træer, der giver Indkørselen et efter min Opfattelse uforfødt trist Udseende. - Ved en efter Udtyndingen foretaget Nyplantning med Blomstrende Træer og Buske f. Eks. forskellige Cerasus, Pyrus malus og Syringa-Sorter vil en Forbedring paa dette Sted kunne opnaas.

I den sydvestlige aabne Gaard staar bl. a. 2 store Ahorn, hvoraf den mod øst staaende bør fjernes. Den tilbageblevne vil da kunne udvikle sig til et smukt Træ, der kan give Gaarden fornøden Karakter. Busketplantningerne mod øst og Vest i denne Gaard er i en maadelig Forfatning, Plantebestanden bestaar af yderst tarvelige Træsarter, der er ganske blottet for Skønhed. En Udtynding og Nyplantning i disse Busketter tiltrænges meget. Samtidig vilde en Udvildelse af det østlige Busket til en Linie i Flugt med Gavlen af Mellembygningen være ønskelig for dermed at dække den uskønne Bygning. I den sydøstlige aabne Gaard staar paa en cirkelrund Græsplæne en Del smukke Linde. Disse bør bevares og underkastes en gennemgribende Udtynding af Trækronerne, hvorved man, foruden at gavne Træerne, tillige vil opnaa at skaffe noget mere Lys til Korridorerne paa Kvindeafdelingen.

I den tilsvarende Gaard paa Mandssiden staar ligeledes, plantet paa samme Maade, en Del Lindetræer. Ogsaa disse trænger til en Udtynding af Kronerne, men desuden bør nogle af Træerne som paavist paa Stedet helt fjernes for at skaffe Lys og Sol til Sygestuerne. Nogle af Træerne har en Gang af samme Aarsag været skaaet stærkt tilbage, hvorved den oprindelige Ligevægt i Plantningen er brudt. Af Skønhedshensyn vil jeg anse det for heldigere, om disse Træer helt fjernes, da de dog alligevel for at skaffe Lys til Sygestuerne med Aars Mellemrum maa skæres helt tilbage til Stammen. Det samme Forhold har gjort sig gældende i den nordvestlige Gaard paa Mandssiden. Saavidt jeg erindrer, er de Lidetræer, der i denne Gaard paa samme Maade har lukket for Lyset til Sygestuerne, allerede fjernede. Om man siden i Stedet for disse Træer, der bør fjernes, vil plante noget af blomstrende Art, og som uden at vokse op og give Skygge alene i Blomstringstiden vil give Gaarden et venligt Præg, kan til enhver Tid tages op til Overvejelse.

I de lukkede Sygegaarde gør Patienterne det meget vanskeligt ved Nyplantning at opnaa Forbedringer. At plante Slyngvækster ved Murene vil være spildt ~~Hæder~~ Ulejlighed. Den eneste Planteart, der her vil kunne være Tale om, maatte være Slyngroser, der med sine Torne selv er i Besiddelse af et nødvendigt Værn. Men om det er tilraadeligt at plante noget af denne Art, tør jeg ikke udtale mig om. Muligvis vil det kunne lykkes ved et Forsøg med enkelte meget højstammede, blomstrende Træer, hvis Stammer værnes af et Stel af Baandjern, at bringe lidt Liv ind i disse lukkede Gaarde.

Endskønt det ligger udenfor min Opgave, tør jeg maaske bemærke, at selv om der i disse Gaarde kun er ringe Mulighed for at skabe lidt Skønhed for de syge, vil dette formentlig kunne gøres ad indirekte Vej ved at danne tilgittrede Aabninger i Murene, hvorved ogsaa det fængselsagtige Indtryk vilde forsvinde.

I de vestlige aabne Haver, som hver for sig er delt i 2 Afdelinger, har jeg paa Stedet angivet de Træer, der bør fjernes. I et enkelt Tilfælde - en gammel Pil - for at skaffe mere Lys til Bygningen, og iøvrigt for at skaffe bedre Voksevilkkaar for de tilbageblivende Træer, hvoraf særlig de store Kirsebærtæer bør værnes.

Hvad Parken angaar, da har denne en saa stor Bestand af ældre Træer - hovedsagelig Egetræer - at det i Aarevis vil være ufornuødent at tænke paa Plantning af større Træer. I enkelte Tilfælde, som er paavist paa Stedet, vil en Uddynding iblandt de ældre Træer være nødvendigt Nærmest Hovedbygningen for at give mere Lys til denne, - i Plantningerne for at give de smukkeste og mest levedygtige Træer bedre Voksevilkkaar, og i Udsigterne for at frigøre disse. Endvidere kan der være Grund til at danne en eller to nye Udsigtslinier i Parken, saaledes at der fra Kvindesafdelingens 1' Sals Dagligstue og Opholds værelser blev Udsigt over Vandet. Med Hensyn til de gamle og eventuelle ny Udsigter igennem Parken kan man ikke skønne over Enkelthederne om Vinteren, naar Træerne staar bladløse, men maa opsætte det endelige Skøn herover til hen paa Sommeren.

Al Underplantning i Parken trænger til en gennemgribende Behandling. En paabegyndt Nedskæring af de gamle ranglede Hasselbuske bør fortsættes, og hvor Lysvilkaarene tillader det, bør disse

Hasselplantninger erstattes med andre Buskarter for at bryde den kedelige Ensartethed, der er i al denne Underplantning. i samtlige Busketter bærer Plantningerne Præg af stor Nøjsomhed og Sparsommelighed i Valget af Buskarter. Største Parten af det plantede er sikkert hentede fra ældre delelige Buske i Parken, Snebærbuske er det overvejende. Det forekommer mig, at der overalt i Busketterne hvor Lys- og Voksevilkaarene maatte tillade det, burde ryddes op i de gamle Plantninger og efterplantes med blomstrende Buske, der kunde gøre Stedet skønnere og skabe mere Glæde hos de spadserende i Parken. Et enkelt Sted i Parkens Mandsafdeling er paabegyndt en Nyplantning med stedsegrønne Træer, et andet Sted - saavidt jeg erindrer i Kvindefdelingen - staar en 10+20 aarig Plantning af samme Træarter.

Hvor det ikke ligefrem er nødvendigt for at skaffe Læ ved Vintertide, anser jeg saadanne stedsegrønne Træer for uheldige i en Park af denne Art - i hvert Fald som større Plantninger - Vil man endelig have noget, der er grønt om Vinteren, kan jeg ikke noksom anbefale at plante Rhododendron, der i sin Blomstringstid danner en af de skønneste Plantninger, en Park kan ønske sig. Saafremt der med den ny Stedsegrønne Plantning har været forbundet den Hensigt at skaffe Læ imod nordøst, vil dette kunne opnaas ved at bibeholde og forstærke den derimod liggende Del af Plantningen og tilberede Jorden i det øvrige Jordstykke til en Rhododendronplantning. Den gamle Granplantning i Parken maa med Udtagelse af enkelte Træer utvivlsomt fjernes for at frigøre en af de tidligere, men nu tildels tilvoksede Udsigter igennem Parken.

Hvad Udgifterne til disse forskellige Arbejder vil andrage, kan ikke tilnærmelsesvis angives, hverken af mig eller af Gartneren paa Hospitalet eller andre, eftersom en hel Del af Arbejdet vil kunne udføres af Patienterne, som et Led i Hospitalskuren. Betalingen, der ydes for denne Arbejdskraft, er saavidt jeg har bragt i Erfaring, meget vekslende, hvorfor Opstilling af et Budget for disse Udgifter kun kan være ganske skønsmæssig. Til Indkøb af ny Træer, Buske og Planter vil antagelig medgaa et Beløb af ~~ca~~ 8-1200 Kr.

Naar Arbejdet fordeles over en Periode af 2-3 Aar, vil der dog neppe kræves synderlig Arbejdskraft ud over den forhaandenstående.

Ved Træfældning maa der formentlig regnes med fremmed Arbejdskraft, men Værdien af Træet vil sandsynligvis dække denne Udgift. Paa Grund af den fremrykkede Aarstid er der kun faa af de her paa pegede Arbejder, der i Øjeblikket lader sig udføre, og Travlheden i Køkkenhaven tillader vel heller næppe disse Ekstraarbejder. Dog vilde det sikkert være ønskeligt, om de Træer, der i de aabne Gaarde og i Parken oppe ved Hovedbygningen lukker Lyset ude fra Sygestuerne, snarest blev fjernede.

Arbødigst

(sign) Clemen Jensen

A f s k r i f t .

Frederiksberg Have, d. 28^e Marts 1922.

Til

Direktionen for Sindssygehospitalet ved Aarhus.

Paa Foranledning af Direktoratet for Statens Sindssygehospitaler har jeg i Dagene 7 - 10 d. M. besigtiget den til Sindssygehospitalet ved Aarhus hørende Park og Have og skal derefter tillade mig at fremkomme med følgende Bemærkninger:

Samtlige Plantninger af Træer og Buske i Haverne som i Parken trænger til en grundig Behandling. Der synes ikke i Tide at være foretaget de nødvendige Udhugninger, og Udsigtslinierne fra Hovedbygningen ned igennem Parken er ifærd med at lukkes, ligesom Underskoven trænger til Udhugning og Fornyelse. I det tilstødende Krat er der i de senere Aar foretaget en kraftig og meget gavnlig Udluftning af Træbestanden med Undtagelse af Bøgeplantningen, der dog i lige saa høj Grad trænger til Udluftning. Iøvrigt giver Parkens Beliggenhed og dens Bestand af gamle Egetræer den en Værdi langt ud over det almindelige, og i de vestlige Haver staaende gamle Kirsebærtræer er store Sjældenheder, hvorom der i høj Grad bør værnes.

Idet jeg formentlig tør gaa ud fra, at Formaalet med samtlige Plantninger i Park og Have er dette, at skaffe de syge lyse og smukke Indtryk i en forskønnet Natur, og at alt, hvad der bidrager til at gøre Opholdet, saavel inde som ude, mørkt og trist, skal undgaas, tillader jeg mig med Henblik paa saavel den i Øjeblikket tiltrængte Behandling af Haverne som med Fremtiden for Øje, at fremkomme med følgende Forslag:

Paa begge Sider af Indkørselen til Hospitalet findes nogle Plantninger af Naaletræer og Løvtræer og i Forgrunden enkelte Blomsterbuske. Af disse Løvtræer vil det af Hensyn til Beboelsen i Portnerboligen være nødvendigt at fjerne 2 Bøgetræer, ligesom en stærk Udtynding af den øvrige Træbestand paa begge Sider af Indkørselen

bør foretages og stærkest iblandt de stedsegrønne Træer, der giver Indkørselen et efter min Opfattelse uforholdt trist Udseende. - Ved en efter Uddyndingen foretaget Nyplantning med Blomstrende Træer og Buske f. Eks. forskellige Cerasus, Pyrus malus og Syringa-Sorter vil en Forbedring paa dette Sted kunne opnaas.

I den sydvestlige aabne Gaard staar bl. a. 2 store Ahorn, hvorefter den mod øst staaende bør fjernes. Den tilbageblevne vil da kunne udvikle sig til et smukt Træ, der kan give Gaarden fornøden Karakter. Busketplantningerne mod øst og Vest i denne Gaard er i en maadelig Forfatning, Plantebestanden bestaar af yderst tarvelige Træsarter, der er ganske blottet for Skønhed. En Uddynding og Nyplantning i disse Busketter tiltrænges meget. Samtidig vilde en Udvidelse af det østlige Busket til en Linie i Flugt med Gavlen af Mellembygningen være ønskelig for dermed at dække den uskønne Bygning. I den sydøstlige aabne Gaard staar paa en cirkelrund Græsplæne en Del smukke Linde. Disse bør bevares og underkastes en gennemgribende Uddynding af Trækronerne, hvorved man, foruden at gavne Træerne, tillige vil opnaa at skaffe noget mere Lys til Korridorerne paa Kvindeafdelingen.

I den tilsvarende Gaard paa Mandssiden staar ligeledes, plantet paa samme Maade, en Del Lindetræer. Ogsaa disse trænger til en Uddynding af Kronerne, men desuden bør nogle af Træerne som paavist paa Stedet helt fjernes for at skaffe Lys og Sol til Sygestuerne. Nogle af Træerne har en Gang af samme Aarsag været skaaet stærkt tilbage, hvorved den oprindelige Ligevægt i Plantningen er brudt. Af Skønhedshensyn vil jeg anse det for heldigere, om disse Træer helt fjernes, da de dog alligevel for at skaffe Lys til Sygestuerne med Aars Mellemlum maa skæres helt tilbage til Stammen. Det samme Forhold har gjort sig gældende i den nordvestlige Gaard paa Mandssiden. Saavidt jeg erindrer, er de Lindetræer, der i denne Gaard paa samme Maade har lukket for Lyset til Sygestuerne, allerede fjernede. Om man siden i Stedet for disse Træer, der bør fjernes, vil plante noget af blomstrende Art, og som uden at vokse op og give Skygge alene i Blomstringstiden vil give Gaarden et venligt Præg, kan til enhver Tid tages op til Overvejelse.

I de lukkede Sygegaarde gør Patienterne det meget vanskeligt ved Nyplantning at opnaa Forbedringer. At plante Slyngvækster ved Murene vil være spildt ~~Mulig~~ Ulejlighed. Den eneste Planteart, der her vil kunne være Tale om, maatte være Slyngroser, der med sine Torne selv er i Besiddelse af et nødvendigt Værn. Men om det er tilraadeligt at plante noget af denne Art, tør jeg ikke udtale mig om. Muligvis vil det kunne lykkes ved et Forsøg med enkelte meget højstammede, blomstrende Træer, hvis Stammer værnes af et Stel af Baandjern, at bringe lidt Liv ind i disse lukkede Gaarde.

Endskønt det ligger udenfor min Opgave, tør jeg maaske bemærke, at selv om der i disse Gaarde kun er ringe Mulighed for at skabe lidt Skønhed for de syge, vil dette formentlig kunne gøres ad indirekte Vej ved at danne tilgittrede Aabninger i Murene, hvorved ogsaa det fængselsagtige Indtryk vilde forsvinde.

I de vestlige aabne Haver, som hver for sig er delt i 2 Afdelinger, har jeg paa Stedet angivet de Træer, der bør fjernes. I et enkelt Tilfælde - en gammel Pil - for at skaffe mere Lys til Bygningen, og isøvrigt for at skaffe bedre Voksevilkkaar for de tilbageblivende Træer, hvoraf særlig de store Kirsebærtræer bør værnes.

Hvad Parken angaar, da har denne en saa stor Bestand af ældre Træer - hovedsagelig Egetræer - at det i Aarevis vil være ufornødent at tænke paa Plantning af større Træer. I enkelte Tilfælde, som er paavist paa Stedet, vil en Udtynding iblandt de ældre Træer være nødvendigt Nærmest Hovedbygningen for at give mere Lys til denne, - i Plantningerne for at give de smukkeste og mest levedygtige Træer bedre Voksevilkkaar, og i Udsigterne for at frigøre disse. Endvidere kan der være Grund til at danne en eller to nye Udsigtslinier i Parken, saaledes at der fra Kvindeafdelingens 1' Sals Dagligstue og Opholdsværelser blev Udsigt over Vandet. Med Hensyn til de gamle og eventuelle ny Udsigter igennem Parken kan man ikke skønne over Enkelthederne om Vinteren, naar Træerne staar bladløse, men maa opsætte det endelige Skøn herover til hen paa Sommeren.

Al Underplantning i Parken trænger til en gennemgribende Behandling. En paabegyndt Nedskæring af de gamle ranglede Hasselbuske bør fortsættes, og hvor Lysvilkaarene tillader det, bør disse

Hasselplantninger erstattes med andre Buskarter for at bryde den kedelige Ensartethed, der er i al denne Underplantning. i samtlige Busketter bærer Plantningerne Præg af stor Nøjsomhed og Sparsommelighed i Valget af Buskarter. Største Parten af det pantede er sikkert hentede fra ældre delelige Buske i Parken, Snebærbuske er det overvejende. Det forekommer mig, at der overalt i Busketterne hvor Lys- og Voksevilkårene maatte tillade det, burde ryddes op i de gamle Plantninger og efterplantes med blomstrende Buske, der kunde gøre Stedet skønnere og skabe mere Glæde hos de spadserende i Parken. Et enkelt Sted i Parkens Mandafdeling er paabegyndt en Nyplantning med stedsegrønne Træer, et andet Sted - saavidt jeg erindrer i Kvindefdelingen - staar en 10-20 aarig Plantning af samme Træarter.

Hvor det ikke ligefrem er nødvendigt for at skaffe Læ ved Vintertide, anser jeg saadanne stedsegrønne Træer for uheldige i en Park af denne Art - i hvert Fald som større Plantninger - Vil man endelig have noget, der er grønt om Vinteren, kan jeg ikke noksom anbefale at plante Rhododendron, der i sin Blomstringstid danner en af de skønneste Plantninger, en Park kan ønske sig. Saafremt der med den ny Stedsegrønne Plantning har været forbundet den Hensigt at skaffe Læ imod nordøst, vil dette kunne opnaas ved at bibeholde og forstærke den derimod liggende Del af Plantningen og tilberede Jorden i det øvrige Jordstykke til en Rhododendronplantning. Den gamle Granplantning i Parken maa med Udtagelse af enkelte Træer utvivlsomt fjernes for at frigøre en af de tidligere, men nu tildels tilvoksede Udsigter igennem Parken.

Hvad Udgifterne til disse forskellige Arbejder vil andrage, kan ikke tilnærmelsesvis angives, hverken af mig eller af Gartneren paa Hospitalet eller andre, eftersom en hel Del af Arbejdet vil kunne udføres af Patienterne, som et Led i Hospitalskuren. Betalingen, der ydes for denne Arbejdskraft, er saavidt jeg har bragt i Erfaring, meget vekslende, hvorfor Opstilling af et Budget for disse Udgifter kun kan være ganske skønsmæssig. Til Indkøb af ny Træer, Buske og Planter vil antagelig medgaa et Beløb af ~~ca~~ 8-1200 Kr.

Naar Arbejdet fordeles over en Periode af 2-3 Aar, vil der dog næppe kræves synderlig Arbejdskraft ud over den forhaandenværende.

Ved Træfældning maa der formentlig regnes med fremmed Arbejdskraft, men Værdien af Træet vil sandsynligvis dække denne Udgift. Paa Grund af den fremrykkede Aarstid er der kun faa af de her paa pegede Arbejder, der i Øjeblikket lader sig udføre, og Travlheden i Køkkenhaven tillader vel heller næppe disse Ekstraarbejder. Dog vilde det sikkert være ønskeligt, om de Træer, der i de aabne Gaarde og i Parken oppe ved Hovedbygningen lukker Lyset ude fra Sygestuerne, snarest blev fjernede.

Ærbødigst

(sign) Clemen Jensen

087-130

SINDSSYGEHOSPITALET VED AARHUS,
PR. RISSKOV ST.

OVERLÆGEN.

den 1' April 1922.

Til

D'Hrr. Medlemmer af Direktionen.

Vedlagt tilstiller jeg D'Hrr. en Afskrift af en
fra Haveinspektør Clemen Jensen modtaget Beretning om Hospi-
talets Haver.

h. h. Drechsel *Atmin Jacobsen*
Leds *Leds*
Bertil Jensen

Jeg vil gerne henstille, at der gives Gasværket
til allerede i indarbejdede Form, at praktiseres en
Række af de i Beretningen givne Raad. Det vil være
saa godt, at Forsyningen ikke lide nogen forstyrrelse
ved Besøring o. lign.

Ole
Bertil Jensen